

AZ ÜZEMSZERVEZÉSI IRODALOM ÉS A MŰSZAKI KÖNYVTÁRAK.

A Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusának utmutatásai alapján előtérbe került a marxizmus elméletének gazdasági oldala, és különös jelentőséget nyertek a szocialista építőmunka konkrét gazdasági kérdései. E kérdések tanulmányozásának alapvető feltétele, hogy a különböző intézmények, vállalatok dolgozói behatóan tanulmányozzák a gazdasági irodalmat, a belföldit és a külföldit egyaránt, a folyóiratokat éppen úgy, mint a szakkönyveket.

Köztudomásu, hogy a politikai gazdaságtan kérdéseinek tanulmányozása minden önálló szellemi munkát végző dolgozó számára nélkülözhetetlen. Ezen túlmenően azonban nem nélkülözheti az iparvállalat műszaki beosztásban levő dolgozója a vállalati tervezés és szervezés kérdései feletti áttekintést sem. A vállalat műszaki és gazdasági tevékenységének szoros kapcsolatát - úgy hiszem - főlegesen bővebben fejtegetni. A termelési folyamat előkészítésében pl. szoros kapcsolat áll fenn a műszaki és az ügyviteli előkészítés között. A termelés szervezése során egyaránt szükség van különböző műszaki és gazdasági feladatok megoldására /pl. műszaki munkanormák kidolgozása, alkatrészsrajzok elkészítése, árkalkuláció, gazdaságossági számítások stb./ Számos példát lehetne még felhozni arra, hogy a vállalat ügymenetében a műszaki és a gazdasági teendők mennyire összefonódnak, amiből önként következik, hogy a műszaki dolgozó munkáját nem vonatkoztathatja el a vállalat tevékenységének gazdasági részétől.

Milyen feladatok adódnak ebből a vállalat műszaki könyvtárosa számára?

Mindenekelőtt az, hogy a műszaki könyvtárosnak kellő áttekintést kell szereznie - a műszaki irodalmon kívül - a gazdasági irodalom területén is. Itt elsősorban arra gondolok, hogy ismernie kell a hazai tervgazdasági és üzemszervezési irodalmat, tájékozottnak kell lennie a külföldi gazdasági folyóiratok területén, és áttekintéssel kell rendelkeznie a külföldön kiadott gazdasági művekről is, különösen a Szovjetunióban és a népi demokratikus országokban

megjelenő kiadványokról. Célszerű tehát, ha a jövő évre szóló folyóirat-megrendelések előtt a gazdasági folyóiratokról is tájékozódik, továbbá időnként áttanulmányozza a megjelent közgazdasági könyvek jegyzékét, s ezen túlmenően, felvilágosítást kér az újonnan megjelent vagy rövidesen megjelenő könyvekről.

A továbbiakban tájékoztatást kívánok adni a műszaki kérdésekkel szoros kapcsolatban levő üzemszervezési anyagot közlő külföldi folyóiratokról.

Üzemszervezési tárgyú cikkek a legkülönbözőbb időszaki kiadványokban találhatók, éspedig: 1. olyan folyóiratokban, amelyek kimondottan a vállalati tervezés és szervezés kérdéseire vannak profilizozva; 2. műszaki folyóiratokban; 3. egyes elméleti közgazdasági kérdésekkel, ill. a népgazdasági tervezés kérdéseivel foglalkozó folyóiratokban; 4. egyes gazdasági ágak, ill. szakterületek folyóirataiban, /kereskedelem, pénzügy/; 5. egyes heti- és napilapokban.

Kimondottan üzemszervezési profilu folyóiratok aránylag nem nagy számban jelennek meg. Ilyen folyóirat Csehszlovákiában a "PODNIKOVÁ ORGANISACE", Lengyelországban az "EKONOMIKA I ORGANIZACJA PRACY", az NDK-ban a "Technologische Planung und Betriebsorganisation" utódjaként megjelenő "DER INDUSTRIEBETRIEB", Svájcban az "INDUSTRIELLE ORGANISATION" stb.

De ezek a folyóiratok sem foglalkoznak a vállalati szervezés különböző kérdéseivel ugyanabból a nézőpontból. Így pl. a "PODNIKOVÁ ORGANISACE" elsősorban a Csehszlovákiában igen fejlett gépipar szemszögéből tárgyalja a vállalati tervezés, szervezés, kapacitás-kihasználás, anyag- és munkaerőgazdálkodás, önköltség, beruházások stb. tárgykörébe tartozó kérdéseket. Ez azonban nem jelenti azt, hogy cikkei csak a gépipari vállalatok dolgozóit érdekelhetik, mert a gépipar területéről kiinduló cikkek a legtöbb esetben az ipar egész területén felhasználható következtetések-re jutnak.

Az "EKONOMIKA I ORGANIZACJA PRACY" elsősorban munkaszervezési, normamegállapítási és bérezési kérdésekkel foglalkozik, s ezekben a vonatkozásokban iparvállalatainknak igen sok hasznos kezdeményezést, Lengyelországban újonnan bevezetett és bevált módszert van módjukban tanulmányozni és-a hazai viszonyokhoz alkalmazva- átvenni.

A Német Demokratikus Köztársaságban a "Technologische Planung und Betriebsorganisation" megszűnése óta a "DER INDUSTRIEBETRIEB" című folyóirat foglalkozik legszélesebb körben az iparvállalati tervezés és szervezés kérdéseivel.

A lap megindulásakor kiadott tématervből kitűnik, hogy a lap elsősorban a gazdasági tervezés kérdéseivel és a gyártás gazdasági vonatkozásaival kíván foglalkozni. A tématervben megadott főbb területek: a termelési kapacitás kihasználása, beruházások, anyag- és műszaki ellátás, távlati tervezés, önköltségsökkentés, a termelékenység emelése, a termelés ellenőrzése, a műszaki fejlesztés tervezése, gyártási ciklus, műszaki norma, ujitások, diszpécser-szolgálat, a munkafeltételek javítása, munkavédelem és munkapszichológia.

A nyugat-európai országokban megjelenő folyóiratok közül a zürichi Műegyetem Üzemgazdaságtani Intézetének kiadványa az "INDUSTRIELLE ORGANISATION", amely az iparági és iparvállalati szervezés, munkaegészségügy, munkapszichológia számos kérdését tárgyalja.

A "MASS PRODUCTION" című angol folyóirat elsősorban az új gyártási eljárásokkal, a gyártás- és munkaszervezéssel, a vállalatvezetés különböző módszereivel foglalkozik, de tárgyköre kiterjed az új gyártmányok bemutatására és rövid ismertetésére is, tehát anyaga részben műszaki, részben üzemszervezési jellegű.

Jelentős számban közölnek a vállalati szervezés tárgykörébe tartozó cikkeket az egyes iparágak műszaki folyóiratai is. Így a Szovjetunióban az ipargazdasági, üzemszervezési, munkaszervezési stb. kérdéseket a különféle műszaki folyóiratok tárgyalják. "A termelés gazdaságtana és szervezése", "Munkaszervezés" stb. című rovatukban, vagy külön rovat-megjelölés nélkül, egyes cikkeikben.

Ennek megfelelően, a bányavállalatok szervezési kérdéseivel foglalkozó cikkeket közöl a Szovjetunió két szénbányászati folyóirata, az "UGOL" és a "MASZTER UGLJA", a gépipari vállalatok hasonló problémáival foglalkozik a "VESZTNIK MASINOSZTROENIJA", a textiliparáival a "TEKSZTILNAJA PROMUSLENNOSZT", a gépesítéssel kapcsolatos szervezési kérdésekkel a "MEHANIZACIJA TRUDOMKIH I TJAZSELIH RABOT", az építőipar szervezési kérdéseivel a "SZTROITEL'NAJA PROMUSLENNOSZT", a gépkocsi- és traktorgyártás szervezési problémáival az "AVTOMOBILNAJA I TRAKTORNAJA PROMUSLENNOSZT" stb.

Vállalati szervezési kérdésekkel foglalkozó cikkeket találunk a népi demokratikus országok iparági szaklapjaiban, valamint a tőkés országokban megjelenő különböző folyóiratokban is./pl. "MECHANIK" /lengyel/, "TECHNICKÁ PRÁCA" /csehszlovák/, "TEXTIL- UND FASERSTOFFTECHNIK" /NDK/, "IRON AND COAL TRADES REVIEW" és "COLLIERY GUARDIAN" /angol/, "TEXTIL PRAXIS" /nyugat-német/, "TEXTILE WORLD" /amerikai/ stb./.

A vállalati szervezési kérdéseknek az iparági műszaki folyóiratokban való ismertetése azzal, az előnnyel jár, hogy az egyes iparágakra vonatkozó üzemszervezési anyagot az olvasó általában az adott iparág műszaki kérdéseivel foglalkozó folyóiratban /vagy folyóiratokban/ találja meg, tehát az iparágra vonatkozó egész anyagot megtalálja egy vagy néhány szaklapban. Ezzel szemben a műszaki folyóiratokban természetesen a műszaki vonatkozású cikkek foglalják el a lap tulnyomó részét, s így az üzemszervezési anyag nem olyan bőséges, mint a kimondottan üzemszervezési jellegű folyóiratokban.

Az üzemszervezési irodalom további forrásaként az elméleti közgazdasági és a népgazdasági tervezéssel foglalkozó folyóiratokat jelölhetjük meg. Így a vállalati tervezést és szervezést érintő egyes cikkek jelennek meg a "VOPROSZU EKONOMIKI" című szovjet elméleti közgazdasági folyóiratban és a tervgazdasági kérdésekkel foglalkozó, ugyancsak a Szovjetunióban megjelenő "PLANOVOE HOZJAJSTVO"-ban. Ilyen tárgyú cikkeket találunk továbbá a "GOSPODARKA PLANOWA" című lengyel tervgazdasági folyóiratban, valamint a hasonló tárgykörrel foglalkozó, Csehszlovákiában megjelenő "PLÁNOVANÉ HOSPODÁRSTVI"-ban és a bolgár "PLANOVO SZTO-PANSZTVO"-ban. A Romániában megjelenő elméleti közgazdasági folyóirat, a "PROBLEME ECONOMICE", ugyancsak közöl a vállalati szervezéssel foglalkozó cikkeket.

A vállalati pénzgazdálkodás, hitelezés, bankellenőrzés kérdéseit tárgyaló cikkeket, tanulmányokat - a költségvetés, népgazdasági tervezés kérdéseinek feldolgozása mellett - a pénzügyi folyóiratokban találjuk meg. Ilyenek: a Szovjetunióban a "DEN'GI I KREDIT" és a "FINANSZU SZSZSZR", az NDK-ban a "DEUTSCHE FINANZWIRTSCHAFT", Csehszlovákiában a "FINANCE A UVER", Lengyelországban a "FINANSE", Bulgáriában a "FINANSZI I KREDIT".

Külön folyóiratok foglalkoznak a kereskedelem kérdéseivel. Ezekben a kereskedelem népgazdasági tervezése mellett helyet kapnak a kereskedelmi vállalatok szervezésével, tervezésével, munkaerőgazdálkodásával, pénzgazdálkodásával stb. kapcsolatos problémák is. Ilyen folyóirat pl. a Szovjetunióban a "SZOVJETSZKAJA TORGOVLJA", az NDK-ban a "DER HANDEL", Bulgáriában a "SZOCIALISZTICESZKA TORGOVLJA".

Különböző hetilapok, hetenként többször megjelenő szaklapok, és a Szovjetunióban és a népi demokráciákban a napi-lapok is foglalkoznak üzemszervezési kérdésekkel. A hetilapok közül a gazdasági élet minden területére kiterjedő anyagot közöl az NDK-ban megjelenő "DIE WIRTSCHAFT". Hetenként háromszor jelenik meg a Szovjetunióban az ipargazdasági

kérdésekkel foglalkozó "PROMUSLENNO-EKONOMICSESZKAJA GAZETA" és az építőipar napilap-formátumu szaklapja, a műszaki és üzemszervezési kérdéseket egyaránt tárgyaló "SZTROITELNAJA GAZETA".

A napilapok közül esetenként közölnek a vállalati szervezés tárgykörébe tartozó cikkeket a szovjet "PRAVDA", a kelet-német "NEUES DEUTSCHLAND", a lengyel "TRYBUNA LUDU" és más szovjet és népi demokratikus napilapok.

A külföldi üzemszervezési irodalom ismertetésének fontos eszköze az Országos Műszaki Könyvtár szerkesztésében megjelenő "ÜZEMSZERVEZÉS" című referáló-lap. Ez a havonta megjelenő lapszemle elsősorban a szovjet és népi demokratikus folyóiratoknak a vállalati tervezés és szervezés tárgykörébe tartozó anyagát ismerteti részletes referátumok formájában, de a tőkés országokban megjelenő egyes folyóiratok üzemszervezési tárgyú cikkeinek kivonatát is közli. A referáló-lap két főrésztre oszlik: a/ az iparvállalati tervezéssel és szervezéssel és b/ a kereskedelmi vállalati tervezéssel foglalkozó részre. A lapszemle anyagának zömét az iparvállalati rész teszi ki. Ennek egyes fejezetei a következők: 1. vállalati igazgatás, 2. a termelés tervezése, ellenőrzése, 3. műszaki fejlesztés, 4. munkanormák, munkaerő-gazdálkodás, bérezés, szakoktatás, munkavédelem, 5. munkaverseny, ujitómozgalom, 6. anyag- és energiagazdálkodás, szerszám-gazdálkodás, 7. kapacitás-kihasználás, beruházások, 8. karbantartás, javítás, 9. önköltség, ár, önköltségcsökkentés, 10. vállalati pénzgazdálkodás, 11. önálló elszámolás. Az üzemszervezési lapszemle keretében teszik közzé a csomagolástechnika tárgykörébe tartozó cikkek kivonatait is.

A feldolgozás módja az "Üzemszervezés" című lapszemlénél az, hogy a referáló a lapszemle szerkesztője által kijelölt cikkekből a cikk gondolatmenetét és az abban tárgyalt főbb szempontokat ismertető, 20-30 sorra terjedő kivonatot készít. Csupán a cikk tárgyát megjelölő rövid referátum vagy annotáció az "Üzemszervezés" tárgykörében ritkábban, s inkább csak olyankor készül, ha a referált cikk olyan részletkérdéseket tárgyal, amelyek bővebb ismertetése nem tarthat számot az olvasóközönség szélesebb, rétegeinek érdeklődésére, vagy a szokásos módon való ismertetés az anyag jellege folytán csak az előirt terjedelmet többszörösen meghaladó nagyságu kivonat keretében volna lehetséges.

A fentiekben a műszaki és az üzemszervezési kérdések közötti szoros kapcsolatból kiindulva, igyekeztünk az üzemszervezés tárgykörébe tartozó cikkeket közlő folyóiratokról rövid áttekintést nyújtani. E folyóiratok cikkanyagát is-

merteti az "Üzemszervezés" című kapszemle, továbbá egyes magyar folyóiratok is közölnek a vállalati szervezés tárgykörébe tartozó cikkkivonatokat. Ezenfelül számos e tárgykörbe tartozó könyv jelenik meg a magyar könyvpiacra, s az eredeti magyar szakmunkák mellett jelentős a külföldi, különösen a szovjet közgazdasági /tervgazdasági, üzemszervezési/ könyvekből készült fordítások száma.

A műszaki könyvtárosoknak fontos feladatuk, hogy a műszaki kérdésekkel kapcsolatban levő gazdasági irodalmat, tehát különösen az üzemszervezési irodalmat, annak magyar és külföldi forrásait, állandóan figyelemmel kísérik, tájékoztassák a műszaki dolgozókat erről az anyagról, s így módon tudatosítsák bennük a gazdasági folyóiratok és szakkönyvek tanulmányozásának fontosságát.

Gáspár István

- x - x - x -

Az Országos Műszaki Könyvtár 1956. I. félévi munkájáról

1956 első félévében az Országos Műszaki Könyvtárt 69 220 olvasó látogatta meg a múlt évi ugyanezen időszak 55 081 olvasójával szemben. A kölcsönzők száma az elmúlt évi 15 313-ról 18 703-ra emelkedett. A félév alatt helyben olvasott kötetek száma 85 955 kötet könyv, 54 744 folyóirat és 7148 fordítás. Kölcsönzésre 18 500 kötet könyv és 15 506 folyóirat került. A tanulmányozott szabadalmak száma 2,200 000 db. volt.

A könyvtár az első félévben 6100 kötet könyvet és 1935-féle folyóiratot szerzett be. A könyvtár könyvvállománya ezzel 151 554 kötetre emelkedett. A félév folyamán 81 000 db. szabadalmi leírás érkezett be a könyvtárhoz.

A könyvtár műszaki tájékoztatási osztálya 350 irodalomkutatót végzett el a félév alatt 18 815 adattal. A fordítási osztály 32 124 oldal fordítást végeztetett; a megrendelt és kiküldött fordításmásolatok száma pedig 69 053 oldal volt. A fotolaboratórium az első félévben 166 527 mikrofelvételt, 62 301 fotokópiát és 120 824 diapozitívet készített.